

સૌ પ્રાણી આ સંસારના

સૌ પ્રાણી આ સંસારના, સન્મિત્ર મુજ વ્હાલાં થજો,
સદ્ગુણમાં આનંદ માનું, મિત્ર કે વેરી હજો;
દુખિયા પ્રતિ કરુણા અને, દુશ્મન પ્રતિ મધ્યસ્થતા,
શુભ ભાવના પ્રભુ ચાર આ, પામો હૃદયમાં સ્થિરતા.-----[૧]

અતિ જ્ઞાનવંત અનંત શક્તિ, દોષહીન આ આત્મ છે,
એ મ્યાનથી તરવાર પેઠે, શરીરથી વિભિન્ન છે;
હું શરીરથી જુદો ગણું એ, જ્ઞાનબળ મુજને મળો,
ને ભીષણ જે અજ્ઞાન મારું, નાથ ! તે સત્વર ટળો.-----[૨]

સુખ-દુઃખમાં, અરિમિત્રમાં, સંયોગ કે વિયોગમાં,
રખડું વને વા રાજભુવને, રાયતો સુખભોગમાં;
મમ સર્વ કાળે સર્વ જીવમાં, આત્મવત્ બુદ્ધિ બધી,
તું આપજે મુજ મોહ કાપી, આ દશા કરુણાનિધિ.-----[૩]

તુજ ચરણ-કમળનો દીવડો, રૂડો હૃદયમાં રાખજો,
અજ્ઞાનમય અંધકારનો, આવાસ તુરત બાળજો;
તદ્રૂપ થઈ તે દીવડે, હું સ્થિર થઈ ચિત્ત બાંધતો,
તુજ ચરણયુગ્મની રજ મહીં, હું પ્રેમથી નિત્ય ડૂબતો.-----[૪]

પ્રમાદથી પ્રયાણ કરીને, વિચરતાં પ્રભુ ! અહીં તહીં,
એકેન્દ્રિયાદિ જીવને, હણતાં કદી ડરતો નહીં;
છેદી, વિભેદી દુઃખ દઈ, મેં ત્રાસ આપ્યો તેમને,
કરજો ક્ષમા મુજ કર્મ હિંસક, નાથ વીનવું આપને.-----[૫]

કષાયને પરવશ થઈ, બહુ વિષયસુખ મેં ભોગવ્યા,
ચારિત્રના જે ભંગ વિભુ, મુક્તિ પ્રતિકૂળ થઈ ગયા;
કુબુદ્ધિથી અનિષ્ટ કિચિત્, આચરણ મેં આદર્યું,
કરજો ક્ષમા સૌ પાપ તે, મુજ રંકનું જે જે થયું.-----[૬]

મન-વચન-કાયા-કષાયથી, કીધાં પ્રભુ ! મેં પાપ બહુ,
સંસારનાં દુઃખ-બીજ સૌ, વાવ્યાં અરે ! હું શું કહું ?
તે પાપને આલોચના, નિંદા અને ધિક્કારથી,
હું ભસ્મ કરતો મંત્રથી, જેમ વિષ જાતું વાદીથી.----[૭]

મુજ બુદ્ધિના વિકારથી, કે સંયમના અભાવથી,
બહુ દુષ્ટ દુરાચાર મેં, સેવ્યા પ્રભુ કુબુદ્ધિથી;
કરવું હતું તે ના કર્યું, પ્રમાદ કેરા જોરથી,
સૌ દોષ-મુક્તિ પામવા, માગું ક્ષમા હું હૃદયથી.----[૮]

મુજ મલિન મન જો થાય તો, તે દોષ અતિક્રમ જાણતો;
વળી સદાચારે ભંગ બનતાં, દોષ વ્યક્તિક્રમ માનતો;
તે અતિચાર સમજવો, જે વિષયસુખમાં મ્હાલતો,
અતિ વિષયસુખ આસક્તને, હું અનાચારી ધારતો.----[૯]

મુજ વચન-વાણી-ઉચ્ચારમાં, તલભાર વિનિમય થાય તો,
જો અર્થ માત્રા પદ મહીં, લવલેશ વધ-ઘટ હોય તો;
યથાર્થ વાણી ભંગનો, દોષિત પ્રભુ ! હું આપનો,
આપી ક્ષમા મુજને બનાવો, પાત્ર કેવળ બોધનો.---[૧૦]

પ્રભુવાણી ! તું મંગલમયી, મુજ શારદા હું સમજતો,
વળી ઈષ્ટ વસ્તુ દાનમાં, ચિંતામણિ હું ધારતો;
સુબોધ ને પરિણામશુદ્ધિ, સંયમને વરસાવતી,
તું સ્વર્ગના દિવ્ય ગીત સુણાવી, મોક્ષ-લક્ષ્મી અર્પતી.---[૧૧]

સ્મરણ કરે યોગી જનો, જેનું ઘણા સન્માનથી,
વળી ઈન્દ્ર નર ને દેવ પણ, સ્તુતિ કરે જેની અતિ;
એ વેદ ને પુરાણ જેનાં, ગાય ગીતો હર્ષમાં,
તે દેવના પણ દેવ વ્હાલા, સિદ્ધ વસજો હૃદયમાં.---[૧૨]

જેનું સ્વરૂપ સમજાય છે, સદ્જ્ઞાન, દર્શન યોગથી,
ભંડાર છે આનંદનાં જે, અચળ છે વિકારથી;
પરમાત્મની સંજ્ઞા થકી, ઓળખાય જે શુભ ધ્યાનમાં,
તે દેવના પણ દેવ વ્હાલા, સિદ્ધ વસજો હૃદયમાં.---[૧૩]

જે કઠિન કષ્ટો કાપતાં, ક્ષણ વારમાં સંસારના,
નિહાળતાં જે સૃષ્ટિને, જેમ બોરને નિજ હસ્તમાં;
યોગી જનોને ભાસતાં જે, સમજતાં સૌ વાતમાં,
તે દેવના પણ દેવ વ્હાલા, સિદ્ધ વસજો હૃદયમાં.---[૧૪]

જન્મો-મરણનાં દુઃખને, નહીં જાણતા કદી જે પ્રભુ,
તે મોક્ષપથ દાતાર છે, ત્રિલોકને જોતા વિભુ;
કલંકહીન દિવ્યરૂપ જે, રહેતું નહીં પણ ચંદ્રમાં,
તે દેવના પણ દેવ વ્હાલા, સિદ્ધ વસજો હૃદયમાં.---[૧૫]

આ વિશ્વના સૌ પ્રાણી પર, શુદ્ધ પ્રેમ નિઃસ્પૃહ રાખતાં,
નહીં રાગ કે નહીં દ્વેષ જેને, અસંગભાવે વર્તતાં;
વિશુદ્ધ ઇન્દ્રિય શૂન્ય જેવા, જ્ઞાનમય છે રૂપમાં,
તે દેવના પણ દેવ વ્હાલા, સિદ્ધ વસજો હૃદયમાં.---[૧૬]

ત્રિલોકમાં વ્યાપી રહ્યાં છે, સિદ્ધ ને વિબુદ્ધ જે,
નહીં કર્મ કેરા બંધ જેને, ધૂર્ત સમ ધૂતી શકે;
વિકાર સૌ સળગી જતાં, મન મસ્ત થાતાં ધ્યાનમાં,
તે દેવના પણ દેવ વ્હાલા, સિદ્ધ વસજો હૃદયમાં.---[૧૭]

સંસ્પર્શ તલભર તિમિર કેરો, થાય નહીં જ્યમ સૂર્યને,
ત્યમ દુષ્કલંકો કર્મના, અડકી શકે નહીં આપને;
જે એક ને બહુરૂપ થઈ, વ્યાપી બધે વિરાજતા,
તેવા સુદેવ સમર્થનું, સાચું શરણ હું માગતો.---[૧૮]

રવિ તેજ વિણ પ્રકાશ જે, ત્રણ ભુવનને અજવાળતો,
તે જ્ઞાનદીપ પ્રકાશ તારા, આત્મમાં શું દીપતો !
જે દેવ મંગળ બોધ મીઠા, મનુજને નિત્ય આપતો,
તેવા સુદેવ સમર્થનું, સાચું શરણ હું માગતો.---[૧૯]

જો થાય દર્શન સિદ્ધનાં, તો વિશ્વદર્શન થાય છે,
જ્યમ સૂર્યના દીવા થકી, સુસ્પષ્ટ સૌ દેખાય છે;
અનંત અનાદિ દેવ જે, અજ્ઞાન-તિમિર ટાળતો,
તેવા સુદેવ સમર્થનું, સાચું શરણ હું માગતો.---[૨૦]

જેણે હણ્યાં નિજ બળ વડે, મન્મથ અને વળી માનને,
જેણે હણ્યાં આ લોકના, ભય-શોક-ચિંતા-મોહને;
વિષાદ ને નિદ્રા હણ્યાં, જયમ અગ્નિ વૃક્ષો બાળતો,
તેવા સુદેવ સમર્થનું, સાચું શરણ હું માગતો.---[૨૧]

હું માગતો નહીં કોઈ આસન, દર્ભ પથ્થર કાઢનું,
મુજ આત્મના નિવાર્ણ કાજે, યોગ્ય આસન આત્મનું;
આ આત્મ જો વિશુદ્ધ ને, કષાય દુશ્મન વિણ જો,
અણમૂલ આસન થાય છે, ઝટ સાધવા સુસમાપિ તો.---[૨૨]

મેળા બધાં મુજ સંઘના, નહીં લોકપૂજા કામની,
જગબાહ્યની નહીં એક વસ્તુ, કામની મુજ ધ્યાનની;
સંસારની સૌ વાસનાને, છોડ બહાલા વેગથી,
આધ્યાત્મમાં આનંદ લેવા, યોગબળ લે હોશથી.---[૨૩]

આ જગતની કો વસ્તુમાં તો, સ્વાર્થ છે નહીં મુજ જરી,
વળી જગતની પણ વસ્તુઓનો, સ્વાર્થ મુજમાં છે નહીં;
આ તત્ત્વને સમજી ભલા, તું મોહ ઘરનો છોડજે,
શુભ મોક્ષનાં ફળ ચાખવા, નિજ આત્મમાં સ્થિર તું થજે.---[૨૪]

જે જ્ઞાનમય સહજ આત્મ તે, સ્વાત્મા થકી જોવાય છે,
શુભ યોગમાં સાધુ સકળને, આમ અનુભવ થાય છે;
નિજ આત્મમાં એકાગ્રતા, સ્થિરતા વળી નિજ આત્મમાં,
સંપૂર્ણ સુખને સાધવા તું, આત્મથી જો આત્મમાં.---[૨૫]

આ આત્મ મારો એક ને, શાશ્વત નિરંતર રૂપ છે,
વિશુદ્ધ નિજસ્વભાવમાં, રમી રહ્યો છે નિત્ય તે;
વિશ્વની સહુ વસ્તુનો, નિજ કર્મ ઉદ્ભવ થાય છે,
નિજ કર્મથી વળી વસ્તુનો, વિનાશ વિનિમય થાય છે.---[૨૬]

જો આત્મ જોડે એકતા, આવી નહીં આ દેહની,
તો એકતા શું આવશે, સ્ત્રી-પુત્ર-મિત્રો સાથની ?
જો થાય જુદી ચામડી, આ શરીરથી ઉતારતાં,
તો રોમ સુંદર દેહ પર, પામે પછી શું સ્થિરતા ?---[૨૭]

આ વિશ્વની કો વસ્તુમાં, જો સ્નેહબંધન થાય છે,
તો જન્મ-મૃત્યુચક્રમાં, ચેતન વધુ ભટકાય છે;
મુજ મન, વચન ને કાયનો, સંયોગ પરનો છોડવો,
શુભ મોક્ષના અભિલાષનો, આ માર્ગ સાચો જાણવો.---[૨૮]

સંસારરૂપી સાગરે, જે અવનતિમાં લઈ જતી,
તે વાસનાની જાળ પ્યારા, તોડ સંયમ જોરથી;
વળી બાહ્યથી આત્મા છે જુદો, ભેદ મોટો જાણવો,
તલ્લીન થઈ ભગવાનમાં, ભવપંથ વિકટ કાપવો.---[૨૯]

કર્મો કર્યા જે આપણે, ભૂતકાળમાં જન્મો લઈ,
તે કર્મનું ફળ ભોગવ્યા વિણ, માર્ગ એકે છે નહીં;
પરનું કરેલું કર્મ જો, પરિણામ આપે મુજને,
તો મુજ કરેલાં કર્મનો, સમજાય નહીં કંઈ અર્થને.---[૩૦]

સંસારના સૌ પ્રાણીઓ, ફળ ભોગવે નિજ કર્મનું,
નિજ કર્મના પરિપાકનો, ભોક્તા નહીં કો આપણું;
લઈ શકે છે અન્ય તેને, છોડ એ ભ્રમણા બૂરી,
પ્રભુ-ધ્યાનમાં નિમગ્ન થા, તુજ આત્મનો આશ્રય કરી.---[૩૧]

શ્રી અમિતગતિ અગમ્ય 'દાદા', ગુણ અસીમ છે આપના,
આ દાસ તારો હૃદયથી, ગુણ ગાય તુજ સામર્થ્યના;
પ્રગટતા જો ગુણ બધા, મુજ આત્મમાં સદ્ભાવથી,
શુભ મોક્ષને વરવા પછી, પ્રભુ ! વાર ક્યાંથી લાગતી ?---[૩૨]

[દોહરો]

અનંત ગુણિયલ આ બન્યું, મંગળમય એક કાવ્ય;
અનુભવતાં એક ધ્યાનથી, મોક્ષગતિ જીવ જાય.

જય સચ્ચિદાનંદ, જય સચ્ચિદાનંદ.

